
BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
OPĆINA ILIJAŠ
Služba za privredu, finansije i investicije

INFORMACIJA

o stanju poljoprivrede na području općine Ilijaš

ILIJAŠ, novembar 2013.godine

I. UVOD

Prirodno bogatstvo određuje ekonomsku strukturu i utiče na brzinu ekonomskog razvoja svakog područja pa tako i općine Ilijaš.

Proizvodnja hrane predstavlja jedan od osnovnih faktora stabilizacije svake zemlje, te je zbog toga potrebno imati informacije o mjestu i ulozi poljoprivredne proizvodnje i mogućnostima obezbjeđenja sirovina za prerađivačke i prehrambene kapacitete kao i mogućnosti proizvodnje hrane za ukupno prisutno stanovništvo, tim prije što je Kanton Sarajevo najveći potrošački centar u zemlji, ali nije ni izdaleka u mogućnosti obezbjeđiti nedostajuće količine hrane koje predstavljaju važan faktor ekonomske i socijalne stabilnosti.

U najvećem dijelu seoskih područja općine Ilijaš poljoprivreda i šumarstvo su i dalje glavni privredni sektor sa stanovišta zapošljavanja lokalnog stanovništva i osnovni izvor prihoda domaćinstava.

Poljoprivreda u seoskom okruženju ima prije svega socijalni karakter, uz izostajanje ekonomskih i razvojnih zadataka i ciljeva. Naime, poljoprivreda i njene aktivnosti same po sebi nisu dovoljne da osiguraju razvoj sela i omoguće vraćanje populacije ili njeno zadržavanje u takvom okruženju. Zato je potrebno koordinirati aktivnosti i uporedo obezbjeđiti razvoj infrastrukture, poljoprivrede i nepoljoprivrednih aktivnosti. Razvoj poljoprivrede ne smije se izdvajati i tretirati izolovano već u sklopu cjelovitog pristupa ruralnog razvoja.

Integralni pristup razvoju ruralnih područja treba da bude u sklopu aktivnosti na bržem razvoju ukupne poljoprivredne proizvodnje, turističke ponude i zaštite životne sredine, kroz donošenje mjera ekonomske politike kojima će se podsticati brže aktiviranje prirodnih i ljudskih resursa.

Poljoprivreda je dio ruralnog ambijenta iz čega proističe njena obaveza da učestvuje u njegovom ukupnom razvoju. Konkretno taj razvoj podrazumjeva provođenje niza aktivnosti na unapređenju tog ambijenta od kojih prioritet imaju povratak stanovništva, zapošljavanje, obnova infrastrukture...

Općina Ilijaš iako nije izrazito poljoprivredno područje ima značajne mogućnosti za razvoj određenih poljoprivrednih proizvodnji koje se mogu staviti u funkciju ukupnog razvoja iz slijedećih razloga:

- Kanton Sarajevo je najjače tržište poljoprivrednih proizvoda u Bosni i Hercegovini,

- Na području Kantona Sarajevo postoje značajni kapaciteti prehrambene industrije čiju sirovinu bazu najčešće čine uvozne prehrambene sirovine i gotovi proizvodi.

Oživljavanje seoskog prostora i poboljšavanje njegove demografske slike u smislu zaustavljanja procesa depopulacije seoskog stanovništva, obrađivanja napuštenih i zapuštenih seoskih imanja treba provoditi svim raspoloživim načinima, sa posebnim osvrtnom na mjere ekonomskog karaktera kao što su:

- privredna, infrastrukturna i demografska inventarizacija prostora, sa utvrđivanjem

kriterija i prioriteta djelovanja,

- osmišljavanje i pokretanje projekata sa davanjem prednosti onima koji osiguravaju zaposlenost većeg broja poljoprivrednih gazdinstava,

- uspostavljanje sistema kreditiranja sa beneficiranim uslovima za poljoprivrednike,

- ~ unapređenje sistema podsticajnih mjera u poljoprivredi.

Mjerama ekonomske politike i većim ulaganjem u seoska područja iz Budžeta moguće je brže aktivirati prirodne i ljudske potencijale općine.

S tim u vezi podsticajne mjere koje su već niz godina ustanovljene na nivou Općine Ilijaš i Kantona Sarajevo dale su značajne rezultate u povećanju proizvodnje hrane i zapošljavanja radno aktivnog stanovništva općine Ilijaš.

Značajno je napomenuti da je veoma važno pratiti procese koji se odvijaju na tržištima našeg okruženja i u skladu sa tim prilagođavati vlastite standarde, kriterije i politike razvoja.

S tim u vezi naši strateški pravci djelovanja u narednom periodu trebali bi biti usmjereni na ciljeve :

- Razvoj konkurentnosti poljoprivrednog sektora,

- Poboljšanje okoliša kroz podršku upravljanja zemljištem,

- Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim oblastima i promovisanje diverzifikacije ekonomskih aktivnosti što su i tri osnovna cilja politike razvoja poljoprivrede EU.

Obzirom da općina Ilijaš ima realne uslove za revitalizaciju i intenziviranje odeđenih poljoprivrednih djelatnosti, značajno je istaći da je sve veći broj poljoprivrednih proizvođača koji su to prepoznali i koji zaslužuju podršku od svih nivoa vlasti u smjeru uspostavljanja poljoprivrednih imanja i poljoprivrednika kao robnih proizvođača .

II. RASPOLOŽIVI RESURSI I KAPACITETI

Zemljište je osnovni resurs na kojem se zasnova poljoprivredna proizvodnja. Na području Kantona Sarajevo, općina Ilijaš ubraja se među općine koje imaju najpovoljniju strukturu, obzirom da obradivo zemljište čini (77%) ukupne površine. Prema reljefnim karakteristikama, poljoprivredna zemljišta općine Ilijaš se mogu podijeliti na ravničarska, brdska i planinska tla. Iako je veći dio područja ove općine brdsko-planinski, ona ipak raspolaže sa znatnim poljoprivrednim kapacitetima. Nišička, Crnoriječka visoravan kao i ostala brdska područja pogodni su za organiziranje stočarske i dijela ratarske proizvodnje. Tu uglavnom dominiraju prirodne livade i pašnjaci sa manjim oranicama na kojima se najčešće uzgajaju žitarice i ratarske kulture.

S druge strane predjeli uz rijeku Bosnu i druge vodotokove imaju najpogodnija tla za organiziranje intenzivne poljoprivredne proizvodnje.

Tabelarni prikaz poljoprivrednih resursa po kulturama zemljišta

Kultura	Individualni sektor	Društveni sektor	Ukupno ha
Oranice i bašte	3 282	173	3 455
Voćnjaci	358	11	396
Livade	5 527	126	5 653
Pašnjaci	2 704	919	3 703
UKUPNO	11 978	1 229	13 207

Ukupna površina općine Ilijaš zahvata prostor od oko 300 km². Prema tabelarnom pregledu uočljivo je da na livade i pašnjake otpada 2/3 ili 71%, dok oranice, bašte i voćnjaci čine 1/3 ili 29% ukupnog dijela poljoprivrednog zemljišta.

III. POLJOPRVREDNA GAZDINSTVA KAO NOSIOCI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Poljoprivreda je ključna djelatnost ruralnog prostora i osnovni oblik aktivnosti njegovih stanovnika, te veoma bitan faktor za održavanje ekološke ravnoteže i zaštite okoline. Temeljni zadatak novog pristupa poljoprivredne politike bio bi osiguranje strukturne prilagodbe i porasta konkurentnosti unutar poljoprivrednog sektora, u skladu sa jačim integriranjem naše zemlje sa tržištem okruženja.

Porodična poljoprivredna gazdinstva su najbrojniji oblik organizovanja poljoprivrednih proizvodnji. Broj porodičnih poljoprivrednih gazdinstava se stalno povećava

U skladu sa Zakonom o poljoprivredi u 2009. godini na području Fedracije BiH pokrenut je postupak registracije poljoprivrednih gazdinstava. Ciljevi upisa su da se racionalnije i kvalitetnije planiraju mjere nadležnih organa za pružanje podrške razvoju poljoprivrede i ruralnog razvoja i postepeno usklađivanje sa procedurama EU.

Upis u registre je obavezan za sva pravna i fizička lica koja podnose zahtjeve za novčane i druge oblike podrške u poljoprivredi ili prodaju vlastite proizvode na tržištu.

Registrom poljoprivrednih gazdinstava uvodi se sistem kontrole, praćenja i usklađenosti sistema plaćanja, čime se razvija pravni okvir za uspostavu jedinstvenog sistema na nivou države Bosne i Hercegovine u svrhu podrške mjerama politike u sektoru poljoprivrede i privlačenja sredstava EU, te sredstava iz drugih međunarodnih fondova. Ovim registrom će biti osigurane ključne reference u sistemu jedinstvene registracije i identifikacije životinja, kao i jedinstveni identifikacijski sistem poljoprivrednih zemljišnih parcela. Ovim mjerama se nastoji uspostaviti integrirani sistem baze podataka i ostalih relevantnih informacijskih sistema u cilju usklađenosti sa zahtjevima EU. Kao bitan segment ovih mjera je i uspostava Poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema u svrhu prikupljanja, obrade i objavljivanja podataka o količinama i cijenama poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda sa ciljem uspostave mehanizama zaštite domaće proizvodnje, bilansa stanja domaćih resursa, potreba za uvozom i izvozom tržišnih viškova, a sve u skladu sa međunarodnim zahtjevima.

Do sada je nadležna općinska Služba zaprimila i obradila 695. zahtjeva za upis i u narednom periodu očekuje se konstantan odziv poljoprivrednika. Bitno je napomenuti da je vođenje registra kontinuirani proces, koji zahtjeva ažuriranja podataka upisa za svaku kalendarsku godinu i kao takav služi kao osnov za kreiranje podsticajnih i drugih mjera relevantnih podataka za kreiranje agrarne politike na teritoriji Federacije BiH i Bosne i Hercegovine.

U kreiranju agrarne politike veoma je bitno razdvojiti komercijalne od nekomercijalnih proizvođača kao i mjere privredne od socijalne politike prema poljoprivrednicima. Mjerama agrarne politike uticati na promjenu agrarne politike sa krajnjim ciljem povećanja privredne efikasnosti i efektivnosti poljoprivredne proizvodnje, a sve u svjetlu liberalizacije tržišta i veće konkurentnosti naših poljoprivrednika.

Uvažavajući smjernice agrarne politike iz srednjoročne strategije razvoja sektora poljoprivrede F BiH poljoprivredna gazdinstva iz ruralnih dijelova treba usmjeriti u pravcu:

- A) Specijalizirane farme kao poljoprivredna gazdinstva uže orijentacije kao što su:
- farme krava i priplodnog podmlatka
 - farme za tov junadi
 - farme ovaca
 - farme za uzgoj peradi (tov pilića i proizvodnja konzumnih jaja)
 - savremene manje plantaže voća i ljekovitog bilja.

B) Mješovita poljoprivredna gazdinstva

To su gazdinstva koja raspolažu ograničenim poljoprivrednim resursima od najmanje 5 grla krupne stoke (muznih krava, junadi u tovu) ili 50. grla sitne stoke ili manje proizvodne jedinice peradarske proizvodnje do 2000 nosilja, za koje postoji tržište u bližem okruženju i koje se mogu brzo transformisati u zavisnosti od potreba tržišta.

IV. STOČARSTVO

Stočarstvo je najzastupljenija grana u poljoprivrednoj proizvodnji kod poljoprivrednih gazdinstava na području općine Ilijaš, što je pokazatelj nivoa njene rentabilnosti i razvijenosti. Najznačajniji resursi poljoprivrednog zemljišta za razvoj stočarske proizvodnje Kantona Sarajevo su upravo na području općine Ilijaš, ali je iskorištenost zemljišta putem stočnog fonda još uvijek nedovoljna.

Iz ovog se može konstatovati da resursi poljoprivrednog zemljišta pogodnog za stočarsku proizvodnju omogućavaju značajno povećanje brojnog stanja preživara, naročito ovaca. Stočarska proizvodnja ima višestruki značaj za ukupnu ekonomiju.

Taj značaj proizilazi iz sljedećeg:

Najveći dio resursa poljoprivrednog zemljišta u ruralnom dijelu može se efikasno koristiti putem stočarske proizvodnje

Stočarstvo oplemenjuje biljne proizvode koje ljudi ne mogu da koriste ili čija je hranjiva vrijednost u ishrani ljudi manja.

Stočarstvo zapošljava kontinuirano u toku cijele godine radnu snagu na gazdinstvu povećavajući tako ukupan dohodak gazdinstva.

Stočarska proizvodnja u većem dijelu općine (reljef, nagib, struktura zemljišta i dr.) praktično je jedini način korištenja zemljišta kao poljoprivrednog resursa.

S druge strane, stočarska proizvodnja, zbog velike izloženosti konkurenciji animalnih proizvoda iz uvoza ne može rentabilno da egzistira u formi "proste reprodukcije", a kamoli da se razvije bez povoljnih kredita, podsticaja, subvencija itd.

Proizvodnja mlijeka kod nas postaje sigurna poslovna orijentacija imajući u vidu nepodmireno tržište domaćim mlijekom i pruža šansu za angažman i radne snage i zemljišta. Sa gledišta sadašnjih i potencijalnih proizvođača mlijeka, ova proizvodnja je siguran izvor svugdje gdje je dobro organizovan otkup mlijeka (takvih je područja sve više) ili se planira njegovo organizovanje i za sve one koji imaju na raspolaganju dovoljno zemljišta, uključujući i oranice.

Sa područja općine Ilijaš sarajevska mljekara "Milkos" vrši otkup mlijeka u dvije paralelne linije i u ovoj godini očekuje se ukupan otkup od oko 1.000 000 l. Proizvodnja mlijeka osigurava stabilnost prihoda za znatan dio stanovništva. Kako bi se dalje povećala produktivnost stada, neophodno je i dalje povećavati njegovu prosječnu veličinu. Procjena je da najveći broj poljoprivrednih proizvođača, koji se bave proizvodnjom mlijeka, u prosjeku imaju najviše tri muzne krave.

Praksa povećanja matičnog stada i ugovorni otkup tržišnih viškova je višestruko korisna i njegov dalji razvoj bi svakako trebalo podržavati. U ovoj oblasti naročito je značajno pomenuti dva kapaciteta za držanje i uzgoj muznih krava u Donjoj Misoči 40 grla, čija godišnja proizvodnja je oko 150 000 l i farma u Malešićima 52 grla muznih krava sa godišnjom proizvodnjom od cca. 200 000 l . U ovoj godini je započeta izgradnja nove farme za uzgoj muznih krava u naselju Kadarići sa kapacitetom od 100. grla muznih krava.

Razvoj proizvodnje mlijeka treba prvenstveno usmjeriti kod poljoprivrednih domaćinstava , koja raspolažu odgovarajućim resursima i uslovima za organizovanje tržišne proizvodnje mlijeka farmskog tipa. Farmska proizvodnja treba biti glavni pravac razvoja proizvođača mlijeka. U tom cilju neophodno je utvrditi donju granicu farme, koja je razvojno interesantna, a koja će biti dugoročno sistemski podržavana. S obzirom na strukturu poljoprivrednog zemljišta, kod poljoprivrednih domaćinstava, razvoj zapošljavanja u poljoprivredi i standarde EU donja granica razvojno interesne farme trebala bi biti u donjoj granici 5 krava. Kod poljoprivrednih gazdinstava koja se bave proizvodnjom mlijeka, a nemaju resurse za razvoj tržišne proizvodnje mlijeka, treba podsticati razvoj drugih komplementarnih poljoprivrednih proizvodnji.

Visoka usitnjenost proizvodnje i privlačnost direktne prodaje na zelenoj pijaci u mnogome otežavaju bolje rezultate na planu organizovanog otkupa. Pomaci u ovoj proizvodnji su ipak vidljivi i treba ih usmjeriti prema uvećanju broja tržišnih farmera i višoj proizvodnji.

Ovčarstvo je najznačajniji oblik iskorištavanja prirodnih resursa- pašnjaka i kao takvo je uslov za demografsku pokrivenost značajnog dijela općine Ilijaš. Kao bitan segment poljoprivredne proizvodnje naročito je značajno za naš planinski dio, koji ima idealane resurse za ispašu. Primjetno je da se iz godine u godinu broj grla sitne stoke konstantno uvećava. Zadržao se tradicionalan način proizvodnje ne doživljavajući skoro nikakve tehnološke promjene. Organizovani tov ovaca i jagnjadi za klanje ne postoji, a plasman se realizuje na način da se prodaja i klanje vrše u ranoj dobi i sa malim težinama do 25 kg ili dotovljavanje janjadi i ovaca za klanje u kurbane. Danas na teritoriji općine Ilijaš postoji nekolicina ovčara sa stadima od preko 200 grla priplodnih ovaca. U ovoj godini je primjetno poboljšanje plasmata žive stoke i od ukupnog broja poljoprivrednika 73. je onih koji su aplicirali na općinske podsticaje i koji posjeduju stada od 50 i više grla.

Tov **junadi** kao jedan vid stočarske proizvodnje u ovoj godini bilježi postepeni rast, nakon prošlogodišnje stagnacije uzrokovane dugim sušnim periodom i oskudicom krmnog bilja, kao i nešto viših cijena žitarica i koncentrovane stočne hrane. Ne mali značaj u ovoj oblasti čini i domaća proizvodnja žitarica koja iz godine u godinu bilježi povećanje. Razvoj proizvodnje tovnih goveda ograničen je veličinom i kvalitetom resursa poljoprivrednog zemljišta i ograničenim mogućnostima ulaznog materijala za tov.

Polazeći od ovih ograničenja i potreba tržišta za ovom namirnicom, mjere unapređenja treba usmjeriti na stimuliranje proizvođača za produženi tov muške teladi te organizovanje specijaliziranih farmi za tov junadi

U ovoj oblasti značajno je napomenuti egzistiranje farme za uzgoj i tov junadi, kapaciteta 250 grla u turnusu u Kadarićima i 2. novosagrađena objekta u Podlugovima, sa kapacitetima od po 150 grla tovnje junadi po turnusu i novije vrijeme značajan broj individualnih poljoprivrednika sa manjim kapacitetima od 3 do 20 grla po turnusu. U ovoj godini zabilježen je broj od 46. uzgajivača tovnje junadi bilo kao specijaliziranih farmi ili kao mješovitih poljoprivrednih domaćinstava. Podsticajne mjere u ovoj oblasti su stimulativne i uveliko su uticale na održavanje obima proizvodnje .

Peradarstvo kao grana stočarstva primjetno bilježi pomake u razvoju. I ako se u ovoj oblasti pružaju velike mogućnosti za angažman radne snage i proizvodnju pilećeg mesa i konzumnih jaja one su još uvijek nedovoljno iskorištene. Na području općine Ilijaš postoji 20 domaćinstava koja se bave proizvodnjom pilećeg mesa i konzumnih jaja manjeg obima do 2.000 brojlera godišnje i jata od 400 nosilja.

Na području općine Ilijaš peradarski objekat u Gornjoj Bioči trenutno u uzgoju ima 13.000 nosilja i 10.000 pilenki u odgoju. Isto tako farma u Ribarićima je proširila kapacitete tako da je trenutna proizvodnja 25.000 nosilja .

Općina Ilijaš ima realne uslove za razvoj **pčelarstva**. Značajne površine livada i pašnjaka obraslih šumskim rastinjem, obilje voćnih vrsta, ljekovitih trava, predstavljaju kvalitetan resurs medonosnog bilja. Različiti klimatski uslovi kao i različitost medonosnog bilja utiču na to da je moguća proizvodnja različitih vrsta meda u povoljnim godinama i do 15-20 kg. po jednom medišnom nastavku standardne LR košnice.

Brdsko-planinski dio općine Ilijaš raspolaže potpuno ekološki čistim prostranstvima na kojima se mogu proizvesti pčelinji proizvodi (med, polenov prah, propolis, matična mliječ i vosak) organskog porijekla što je od neprocjenjivog značaja.

Radi izlaska na svjetsko tržište neophodna je certifikacija meda kao organskog proizvoda i takvog ga pakovati i izvoziti. Pčelarstvo angažuje i druge privredne aktivnosti, kao npr. dorada i konfekcijsko pakovanje meda, proizvodnja specijaliteta na bazi meda za ishranu, prerada voska i izrada satnih osnova, izrada hrane za dopunsku ishranu pčela, izrada košnica i ostalog repromaterijala itd. Dakle, ova grana poljoprivrede pruža mogućnost za dalji razvoj i različite oblike radnog angažovanja i sticanja prihoda ne samo kao dopunsko zanimanje (koje je najčešće), nego može biti i jedan solidan izvor egzistencije.

Ovogodišnji rezultati u pčelarskoj proizvodnji su zabilježili prosječne prinose, naročito kod pčelara koji primjenjuju stacionarno pčelarenje , odnosno ne vrše selidbu pčela.

Na području općine Ilijaš vrlo uspješno egzistira Udruženje pčelara "Maja" kojem je povjerena dužnost da u skladu sa Zakonom provodi i unapređuje pčelarstvo na teritoriji Općine. Ono trenutno broji 150. članova sa područja općine Ilijaš kao i susjednih općina , sa brojem evidentiranih pčelinjih zajednica od oko 3000.

Do sada je u svom radu pokazalo dobre rezultate sa aspekta omasovljenja, edukacije i primjene različitih iskustava u pčelarstvu. Tokom 2013. godine pomenuto Udruženje je organizovalo je školu pčelara početnika (V klasa), koju je uspješno okončalo 30. pčelara.

Škola pčelarstva je organizovana po planu i programu rada Udruženja i sastojala se iz teoretskog i praktičnog dijela nastave. U ovoj godini nastavljene su aktivnosti na iznalaženju mogućnosti za projekat certificiranja i brendiranja Nišičkog meda.

Realizujući svoje godišnje planove rada udruženje vrši redovne godišnje edukacije svojih članova sa predavačima, koji su eminentni stručnjaci u oblasti pčelarstva. Isto tako, aktivnosti Udruženja su usmjerene na posjete pčelarskim sajmovima međunarodnog karaktera. U maju mjesecu organizovana je zajedno sa nekolicinom poljoprivrednika posjeta sajmu poljoprivrede u Novom Sadu i tokom mjeseca oktobra članovi Udruženja su posjetili Beogradski sajam pčelarstva- Tašmajdan 2013. Na ovogodišnjem Internacionalnom sajmu pčelarstva BEE FEST Sarajevo prestavnici Udruženja su aktivno učestvovali. Isto tako u toku septembra ove godine nekolicina pčelara Udruženja je posjetila prvi sajam pčelarstva u Tuzli.

U ovoj godini izvršena je preregistracija P.Z. „Dobri Domaćini“ p.o. Ilijaš koja je okupila nekolicinu poljoprivrednika i poduzetnika sa područja općine Ilijaš sa ciljem unapređenja razvoja poljoprivredne proizvodnje.

Kao početna podrška od strane općine Ilijaš je ustupljena prostorija i pomoć u opremanju kancelarije u materijalno – tehničkim sredstvima.

Generalno uzevši stočarska proizvodnja je zabilježila izvjestan napredak u obimu proizvodnje i pored činjenice da je prošlogodišnja suša znatno uticala na pomanjkanje prinosa stočnog krmnog bilja i žitarica, koje su po prirodi stvari negativno se odrazile na brojno stanje stočnog fond. Očekivati je da će stimulatívne mjere barem ublažiti posljedice i dugoročno uticati na kontinuitet pozitivnog trenda rasta proizvodnje u ovoj oblasti.

III. VOĆARSTVO

Uzimajući u obzir osnovne karakteristike nivoa razvijenosti voćarske proizvodnje na prostoru općine Ilijaš, može se konstatovati da ona nije sasvim zadovoljavajuća. Ovu proizvodnju u cjelini karakterišu niski prinosi, klasični uzgojni oblici sa dominacijom koštičavih vrsta voća, ekstenzivnom proizvodnjom sa starim zasadima uglavnom u okviru okućnica, prevaziđen sortiment i nizak nivo agro i pomotehnike. Ovo stanje treba znatno izmjeniti, tako da se u savremenim zasadima primjenjuje stručan rad, moderna tehnologija i da se proizvođači okrenu intenzivnoj proizvodnji za tržište. Ovaj način proizvodnje već neko vrijeme uspješno primjenjuju pojedini proizvođači uglavnom u ravničarskom dijelu općine, što se pozitivno reflektuje na prinose i kvalitet plodova, a samim tim i na efekt prodaje na tržištu. .

Veoma je značajno naglasiti da je savremeno gajenje voćaka i voćarska proizvodnja u odnosu na druge grane veoma specifična, jer zahtjeva u startu visoka ulaganja, a sama tehnologija uzgoja gdje se na malim površinama u gustom sklopu sadnje plantažnog uzgoja postižu daleko veći prinosi, zahtjeva veliko poznavanje voćarske strukture.

Na području općine postoje 3. intenzivna zasada voća plantažnog tipa sa ukupnom površinom od cca 30 ha i nekolicina manjih voćnjaka manje površine od 1-2 dunuma. Tendencija rasta i proširenja ove proizvodnje se očekuje u narednom periodu, naročito zbog izrađenih rashladnih kapaciteta. S toga je orijentacija da se u buduću putem budžetskih sredstava podstiče-subvencionira nabavka i sadnja voća, kako bi se ova proizvodnja omasovila i podigla na veći nivo.

U ovoj godini je završen građevinski dio i instalirana je oprema rashladnih kapaciteta za skladištenje i sortiranje jabučastih vrsta voća u Podlugovima kapaciteta 600 t., kao i izgradnja kapaciteta za skladištenje i sortiranje jabučastog i jagodastog voća i linijom za preradu smrznute maline i proizvodnju voćnih sokova u Sovrlama ukupnog kapaciteta 700 t. Oba pogona u ovoj godini su puštena u rad.

Izgradnjom pomenutih savremenih rashladnih kapaciteta za smrzavanje, skladištenje, pakera i distribuciju voća i povrća je direktan doprinos pouzdanijoj garanciji stabilnog razvoja primarne proizvodnje, kontinuiranom snadbjevanju potrošača u toku cijele godine, kao i postizanju povoljnije tržišne cijene za proizvođače.

Predviđeni kapaciteti na području općine Ilijaš u stanju su podmiriti i tržišne viškove ne samo bližeg nego i šireg regiona.

IV. RATARSTVO

Ratarska proizvodnja kao jedna od osnovnih grana poljoprivrede obezbjeđuje ljudima osnovne životne namirnice, kao i sirovine i proizvode za daljnju preradu i ishranu ljudi i stoke.

S obzirom na velike zemljišne potencijale i blizinu komunikacija i potrošačkih središta, orijentacija i interes poljoprivrednika za rataskim proizvodima nije zadovoljavajući. Proizvodnja je trenutno usmjerena ka tome da se zadovolje vlastite potrebe, razlog naprijed navedenim činjenicama je nepostojanje prerađivačke industrije u bližem okruženju.

U posljednje vrijeme zapaža se evidentno povećanje zasijanih površina pod žitaricama na području planinskog dijela općine Ilijaš, kao rezultat stimulativnih mjera. Sve više se pažnje posvećuje sjetvi heljde ječma i raži na Crnorječkoj i Nišičkoj

visoravni.

Povrtlarstvo je još jedan vid ratarske proizvodnje koji je u zadnje vrijeme postaje interesatna grana za poljoprivrednike sa područja općine Ilijaš, naročito se to odnosi na intenzivnu proizvodnju pod plastenicima, koja je do unazad par godina bila nepoznanica. Prednosti ovakvog vida proizvodnje u odnosu na gajenje povrća na otvorenom su višestruke i mogu se u najkraćem okarakterisati kroz slijedeće parametre:

- mogućnost proizvodnje tokom cijele godine,
- vansezonsko prispjeće proizvoda,
- znatno veći prinos po jedinici površine,
- viša cijena proizvoda,
- bolja iskorištenost radne snage tokom godine,
- znatno bolji kvalitet plodova.

U okviru saradnje sa općinom Ilijaš je potekla inicijativa za zaključivanje kooperantskih ugovora sa više poljoprivrednika koji danas vrše ugovorenu proizvodnju i proizvode za poznatog kupca. Za nadati se da će i ostali poljoprivrednici prepoznati prednosti ovakvog vida kooperacije i pristupiti inicijativi.

Značajno je napomenuti da je pomenuta firma pored instaliranja plastenika u površini cca. 5000 m² i proizvodnje na otvorenom, izgradila i pogon za pakovanje i hladnjaču za povrće i začinsko bilje na lokalitetu Donja Bioča.

Veoma interesantna mogućnost na području općine Ilijaš je i ekspoatacija ljekovitog i aromatičnog bilja, bilo klasičnom ekspoatacijom ili savremenom plantažiranjem.

Razlozi za opredjeljenje zasnivanja plantaža i prikupljanje ljekobilja i šumskih plodova baziraju se na:

- Ekološki nezagađenom zraku, zemljištu i vodi, te je moguće uspješno plantažiranje i ekspoatacija raznih biljnih vrsta ,
- Prostor općine je izuzetno bogat raznovrsnim ljekovitim, aromatičnim biljem i šumskim plodovima,

1. Ekspoatacija, proizvodnja i dorada ljekobilja je radnointenzivna, visokoakumulativna i izvezno orjentisana djelatnost. Na području općine Ilijaš egzistira jedan od uspješnijih uzgajivača ljekobilja na širim prostorima "Halilović " d.o.o., koji osim plantažnog uzgoja posjeduje i vlastite kapacitete za preradu, pakovanje, ekstrakciju i destilaciju.

U ovoj godini je firma zasijala i požnjela površinu od cca. 35 ha plantažnog ljekobilja- kamilice. Započeti objekat za preradu i ekstrakciju ljekobilja na području Crno-riječke visoravni je završen i pušten u pogon.

U sjetvenoj strukturi u 2013 godini na području općine Ilijaš zasijano je:

Povrtno bilje	399 ha
Strna žita.....	565 ha
Stočno krmno bilja	163 ha
Industrijsko-ljekobilje.....	35 ha

V. PODSTICAJNE MJERE

Tabelarni prikaz podsticajnih mjera za 2013 god.

Uvažavajući tešku ekonomsku situaciju, općina Ilijaš nastoji da iznađe

r/b	Vrsta proizvodnje	Broj korisnika	Jedinica mjere	Broj grla.kom., m 2
1.	Uzgoj muznih krava	94	grlo	562
2.	Uzgoj tovnih junadi	46	grlo	444
3.	Uzgoj priplod. ovaca	73	grlo	6. 163
4.	Uzgoj tovnih pilića	10	kom.	17. 800
5.	Uzgoj koka nosilja	3	kom.	5. 020
6.	Uzgoj pčelinjih društava	23	kom.	1. 489
7.	Plastenička proizvodnja	12	m 2	5. 050
8.	Vočarska proizvodnja	3	m 2	90. 000
9.	Regresiranje kamata	4		
10.	Investicije- regresiranje 50% od nabavne cijene plastenika	7	m2	1. 260
11.	Podrška organizovanju poljoprivrednika	2		

mogućnosti da i dalje sa određenim sredstvima zadrži trend podsticanja razvoja primarne poljoprivredne proizvodnje.

Sagledavajući dosadašnje efekte podsticajnih mjera uočljivo je da se iz godine u godinu povećava obim ukupne poljoprivredne proizvodnje, kao i broj korisnika koji se uključuju u poljoprivrednu djelatnost .

U ovoj godini Odlukom o podsticajima je nastavljena mjera regresiranja dijela kamata za dugoročne i srednjoročne investicijske kredite uloženi u stalna sredstva u poljoprivredi. Pojedinačne podrške po ovom osnovu zajedno sa Federalnim propisima iz ove oblasti praktično anuliraju iznos godišnjih kamata za namjenske kredite u poljoprivredi, što čini značajnu pomoć u razvoju ove oblast.

Međutim zbog poznate situacije ekonomske krize u ovoj godini nije bilo značajnih investicijskih projekata u oblasti poljoprivrede, osim započetog objekta farme muznih krava u Kadarićima.

Cilj ovih mjera je da se prije svega poveća konkuretnost domaće proizvodnje i da se poljoprivrednici uvedu u kategorije robnih proizvođača, koji će sutra po nekim novim standardima i uslovima moći zadovoljiti neophodne uslove za plasman svojih proizvoda na tržište.

Služba za privredu, finansije i investicije